

« شهید آیه‌الله استاد مرتضی مطهری، امام جماعت مسجد الجواد علیه‌السلام »

در سیزده بهمن ماه سال ۱۲۹۸ هـ ش در قریه فریمان در خانواده‌ای از اهل علم و تقوا کودکی دیده به جهان گشود. در سنین کودکی به مکتب‌خانه رفت و به فراگیری قرآن و دیگر تعلیمات ابتدایی پرداخت. وی در سیزده سالگی و در سال ۱۳۱۱ به حوزه علمیه مشهد عزیمت کرد و تحصیل علوم دینی را آغاز نمود. استاد مطهری پس از حدود چهار سال تحصیل در حوزه علمیه مشهد، در سال ۱۳۱۵ عازم حوزه علمیه قم گردید. در ظرف پانزده سال اقامت در حوزه علمیه قم و کسب فیض از محضر استادان بزرگ بر اندوخته علمی و معنوی خود افزود و تحصیلات خود را در علوم و فنون گوناگون اسلامی ارتقا بخشید. وی شاگرد برجسته آیه‌الله بروجردی محسوب می‌شد. دوازده سال هم نزد امام خمینی تحصیل نمود که آن دوران را در تکوین شخصیت خود بسیار مؤثر دانسته است. وی می‌نویسد:

«پس از مهاجرت به قم گمشده خود را در شخصیتی دیگر یافتم. همواره مرحوم آقامیرزا مهدی را به علاوه برخی مزایای دیگر در این شخصیت می‌دیدم، فکر می‌کردم که روح تشنه‌ام از سرچشمه زلال این شخصیت سیراب خواهد شد. اگرچه در آغاز مهاجرت به قم هنوز از مقدمات فارغ نشده بودم و شایستگی ورود در معقولات را نداشتم، اما درس اخلاقی که به همت شخصیت محبوبم در هر پنجشنبه و جمعه گفته می‌شد و در حقیقت درس معارف و سیر و سلوک بود نه اخلاق به مفهوم خشک علمی، مرا سرمست می‌کرد. بدون هیچ اغراق و مبالغه‌ای این درس مرا آن چنان به وجد می‌آورد که تا دوشنبه و سه‌شنبه هفته بعد خود را شدیداً تحت تأثیر آن می‌یافتم. بخشی مهم از شخصیت فکری و روحی من در آن درس انعقاد یافت و همواره خود را مدیون او دانسته و می‌دانم. راستی که او «روح قدسی الهی» بود»^۱.

تلمذ استاد مطهری نزد علامه طباطبایی نیز در تکوین شخصیت علمی و روحی ایشان تأثیر اساسی داشته است. گرچه مدت تحصیل رسمی استاد نزد علامه حدود سه سال بوده است، ولی رابطه ایشان با مرحوم علامه تا زمان شهادت برقرار بود و تا پایان عمر از مرحوم علامه بهره می‌برده‌اند.

یکی از فرازهای حساس این دوران که در تکوین شخصیت روحی استاد مطهری تأثیری به سزا داشته است. آشنایی با عالم ربانی مرحوم حاج میرزا علی آقا شیرازی قدس سره بوده است که در سال ۱۳۲۰ ش در اصفهان رخ می‌دهد. استاد مطهری استادان دیگری نیز داشته‌اند، از آن جمله مرحوم آیه‌الله سیدمحمد محقق داماد و مرحوم آیه‌الله حجت تبریزی.

در سال ۱۳۳۱ استاد مطهری به تهران مهاجرت و فعالیت علمی پژوهشی خود را از همین سال آغاز نمودند. ابتدا به

^۱. علل گرایش به مادی‌گری، ص ۱۰.

تدریس در مدرسه سپهسالار و مدرسه مروی پرداختند که تا سه سال قبل از شهادت ادامه داشته است. ایشان مقدمه و پاورقی بر جلد اول اصول فلسفه را در سال ۱۳۳۲ به پایان رساند و شرح جلد دوم آن را نیز در سال بعد به اتمام رساند.

استاد شهید از سال ۱۳۳۴ فعالیت علمی خود را در دانشکده الهیات و معارف اسلامی شروع نمود و کار تعلیم و تدریس را علی‌رغم دشواری‌هایی که از ناحیه رژیم شاه و برخی استادان وابسته و دارای افکار انحرافی پدید می‌آمد به مدت بیست و دو سال ادامه داد.

کتاب داستان راستان محصولی از تلاش‌های استاد در این سال‌هاست. این کتاب در سال ۱۳۳۹ از چاپ خارج شد و در سال ۱۳۴۴ از سوی کمیسیون ملی یونسکو در ایران برنده جایزه یونسکو گردید.

باری در این سال‌ها همکاری استاد با مجامع اسلامی و کانون‌های مذهبی از طریق ایراد سخنرانی و مشاوره علمی اخلاقی برقرار بوده است. از جمله این مجامع و کانون‌ها می‌توان از انجمن اسلامی مهندسان، انجمن اسلامی پزشکان و انجمن اسلامی دانشجویان دانشگاه تهران نام برد.

به موجب ارتباط نزدیک استاد شهید با طبقات مختلف جامعه، در جریان قیام ۱۵ خرداد سال ۴۲، ایشان در هدایت قیام مردم تهران و مرتبط کردن آن با رهبری حضرت امام خمینی نقشی اساسی داشته‌اند و خود در شب ۱۵ خرداد سخنرانی مهیجی بر ضد شخص شاه ایراد کردند که در همان شب دستگیر و به زندان موقت شهربانی انتقال یافتند. مراقبت بر وضوی دایمی، تقید به نماز شب، خواندن حداقل یک حزب از قرآن قبل از خوابیدن و ارتباط با شخصیت‌های عرفانی و توجه به حالات معنوی از ویژگی‌های بارز شهید مطهری است.

طراحی و هدایت حسینیه ارشاد به عنوان مرکزی برای هدایت نسل جوان از جمله اقدامات فرهنگی عمومی شهید مطهری بود.

بعد از تعطیلی حسینیه ارشاد، پایگاه استاد به مسجدالجواد منتقل شد و اداره این مسجد که دارای یک تالار تبلیغ بود، برعهده استاد شهید بود و ضمن این که امامت جماعت این مسجد را برعهده داشتند، جلسات تفسیر قرآن و غیر آن به همت ایشان برقرار بود.

پس از چندی مسجدالجواد نیز به دست رژیم شاه تعطیل شد و استاد سخنرانی‌های خود را بیشتر در مسجد جاوید و مسجد ارک بر گزار می‌کردند. کتاب «انسان کامل» که بعد از شهادت استاد تنظیم و منتشر شد، محصول سخنرانی‌های ایشان در مسجد جاوید تهران است که در آن زمان امامت جماعت و اداره آن برعهده شهید دکتر مفتاح بود. ولی دیگر فعالیت‌های تبلیغی ایشان همچنان ادامه یافت. استاد در سال ۱۳۵۴ ممنوع‌المنبر شدند.

نقش فکری و فرهنگی استاد باعث شد که در هدایت سکان انقلاب در خدمت رهبر کبیر انقلاب اسلامی بوده، مسئولیت شورای انقلاب را برعهده گیرند و در پایه‌ریزی حکومت جمهوری اسلامی سهم خویش را ایفا کنند.

سرانجام دشمنان اسلام که وجود پر برکت این دانشمند و فقیه بزرگ را خطری جدی برای خود می‌دانستند، او را در روز یازدهم اردیبهشت سال ۱۳۵۸ هنگامی که از یک جلسه باز می‌گشت به شهادت رساندند. از آن سال به بعد روز شهادت استاد مطهری به نام روز معلم نام‌گذاری گردید. نام و یادش گرامی باد.

آثار استاد مطهری

۱ - عدل الهی؛ ۲ - دافعه و جاذبه علی علیه‌السلام؛ ۳ - سیری در نهج‌البلاغه؛ ۴ - داستان راستان در دو جلد؛ ۵ - خدمات متقابل اسلام و ایران در دو جلد؛ ۶ - نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر؛ ۷ - قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه تاریخ؛ ۸ - اصول فلسفه و روش ریالیسم (شرح و پاورقی متن کتاب جلد ۱ - ۵)؛ ۹ - ده گفتار؛ ۱۰ - بیست گفتار؛ ۱۱ - سلسله مقالات فلسفی؛ ۱۲ - اخلاق جنسی در شرق و غرب؛ ۱۳ - جهان‌بینی؛ ۱۴ - وحی و نبوت؛ ۱۵ - انسان و ایمان؛ ۱۶ - انسان و سرنوشت؛ ۱۷ - علل گرایش به مادی‌گری؛ ۱۸ - پیامبر امی؛ ۱۹ - ولایها و ولایت‌ها؛ ۲۰ - ختم نبوت؛ ۲۱ - نظام حقوق زن در اسلام؛ ۲۲ - مساله حجاب؛ ۲۳ - خورشید دین هرگز غروب نمی‌کند؛ ۲۴ - امدادهای غیبی در زندگی انسان؛ ۲۵ - کتاب سوزی ایران و مصر. کتاب التحصیل اثر بهمنیار را برای اولین بار با مقابله چند نسخه خطی تصحیح نمود و با شرحی از آن به چاپ رسانید.

منبع: مرکز رسیدگی به امور مساجد